

Tegengas voor GAS bij minderjarigen

Het kernkabinet gaat volle gas vooruit

Via de krant vernemen we dat het kernkabinet het woensdag eens geraakte over enkele aanpassingen van de GAS *'Voor minderjarigen stijgen de boetes van 125 tot hoogstens 175 euro'* En nog: *'Ook lijkt er eensgezindheid dat gemeenten de mogelijkheid zullen krijgen om minderjarigen vanaf veertien jaar op de vingers te tikken. Momenteel ligt de leeftijdsgrens nog op zestien jaar.'* (Bron: www.destandaard.be)

Wat vorig jaar nog in de lucht hing, staat nu in het regeerakkoord van de federale regering. Dat bepaalt uitdrukkelijk dat de minimumleeftijd waarop gemeentelijke administratieve sancties (GAS) opgelegd kunnen worden, nog lager wordt. Ruimer bepaalt het regeerakkoord dat er een wettelijk kader moet komen om de bevoegdheden van de gemeentelijke overheden te versterken in de strijd tegen onlusten en overlast door individueel gedrag in de publieke ruimte.

> Gemeentelijke administratieve sancties voor minderjarigen? Door dit systeem van gemeentelijke administratieve sancties krijgt de gemeente de bevoegdheid om 'kleine' criminaliteit en overlastfenomenen aan te pakken. Korter bij de mensen, en dus in staat om directer in te spelen op heersende noden. Gemeenteambtenaren kunnen vaststellingen doen van gedragingen die zij als storend ervaren. De vaststellingen komen terecht bij de sanctionerend ambtenaar die een boete kan opleggen als de feiten in het gemeentelijk politiereglement gesanctioneerd worden met een 'administratieve sanctie'. Wildplassen kan zo'n feit zijn. Daarnaast is er een lijst van inbreuken die al strafbaar zijn door het klassieke strafrecht, maar waar de gemeenten toch nog de mogelijkheid krijgen om een administratieve sanctie te voorzien in het politiereglement. Nachtlawaai is een voorbeeld. De gemeente kan dan een administratieve boete opleggen als het openbaar ministerie impliciet of uitdrukkelijk laat weten dat het de feiten zelf niet gaat vervolgen. Voor minderjarigen zijn er extra garanties, zoals een maximumboete van 125 euro (de helft van de maximumboete voor volwassenen), verplichte bijstand door een advocaat, verplichte bemiddelingsprocedure vooraf, kosteloos hoger beroep bij de jeugdrechtbank, en betrokkenheid van ouders bij de procedure.

Tijd voor tegengas

De discussie over minderjarigen en de GAS hangt sterk samen met de plaats van minderjarigen in de publieke ruimte. Jongeren hebben het vandaag niet altijd gemakkelijk om hun plek in die ruimte te vrijwaren. Twee actuele kenmerken van de openbare ruimte spelen een belangrijke rol:

- De publieke ruimte is steeds minder een plek voor diversiteit en ontmoeting. Straten en pleinen worden grotendeels gereduceerd tot transitzones, ruimtes waar je alleen nog maar passeert.

- De publieke ruimte is steeds meer een gecommmercialiseerde ruimte, waar duidelijke regels gelden over wat gewenst en toegestaan is.

Die verschillende manieren van kijken naar gedragingen en belangen in het gebruik van openbare ruimte maken dat de aanwezigheid van jongeren vandaag bijna a priori bedreigend overkomt.

Het gevaar bestaat bovendien dat we in de hele beweging voor de verdere versterking van de GAS de strijd tegen kansarmoede en sociale uitsluiting uit het oog verliezen. De GAS geven geen plaats aan de oorzaken die aan de basis liggen van 'storend' gedrag, laat staan dat ze die oorzaken oplossen. De focus ligt op de manifestatie van gedrag, eerder dan op de context waarin jongeren het gedrag stellen.

Juridische angels

Naast een bredere maatschappelijke bezorgdheid bij de discussie over minderjarigen en de GAS, beklemtonen wij ook altijd de juridische angels in het GAS-systeem voor minderjarigen.

Overlast: what's in a name?

Op de grond spuwen, op de leuning van een bank zitten, aan takken trekken, mensen laten schrikken: het lijstje van gedragingen die onder de gemeentelijke administratieve sancties vallen, kende de laatste maanden een ongebreidelde en bijzonder creatieve uitbreiding. Het begrip 'overlast' is een vlag die een erg brede lading kan dekken. Het 'gebruiksgemak' van zo'n ruim in te vullen bevoegdheid moet afgewogen worden tegen het fundamentele grondrecht van rechtszekerheid dat ook duidelijk in het kinderrechtenverdrag staat.

Overconcentratie van bevoegdheden zonder veel controle en toezicht

In het GAS-systeem valt op dat de gemeente een erg hoge concentratie aan bevoegdheden krijgt. Zo bepaalt de gemeente welke gedragingen ze wel of niet strafbaar stelt, stelt ze de inbreuken vast, organiseert ze bemiddeling. En als er dan een sanctie volgt, bepaalt de lokale overheid de strafmaat en voert ze zelf de sanctie uit. Dat is een overconcentratie van belangen en bevoegdheden in handen van de gemeente, die op zijn minst een schijn van belangenvermenging met zich mee brengt. Er is geen enkel rechtstreeks toezicht door een hogere overheid of gerechtelijke instantie.

Tegen GAS zoals het nu bestaat – maar wat dan wel?

We schuiven hier geen pasklaar alternatief of oplossing naar voren – voor zover dat al zou kunnen. Wel geven we graag enkele denkpistes mee die waardevol kunnen zijn in het debat. Want één ding is zeker: we willen samenlevingsproblemen ook niet ontkennen of onder de mat vegen.

Maximaal inzetten op het bestaande jeugdrechtstelsel

Een vraag die spontaan komt bovendrijven. Waarom versterken we het bestaande jeugdrechtstelsel niet gewoon, als dat nodig mocht blijken? Eerder dan een parallel systeem op te zetten en daarin veel tijd en middelen te investeren. Want wat doen we als ook

het GAS-systeem verstopt raakt (en dat is niet onwaarschijnlijk met de geplande uitbreiding van vaststellers en inbreuken)? Een derde circuit creëren?

'Publieke familiariteit' promoten

Uit onderzoek blijkt dat het zin heeft om regelmatig te praten met jongeren op straat. Toch laten veel omwonenden dat na. Soms uit angst voor geweld of represailles. Vaak omdat ze niet kunnen inschatten wat de reactie zal zijn. Dat hangt samen met wat Talja Blokland 'publieke familiariteit' noemt: de kennis die nodig is om in te schatten wat je van een ander kunt verwachten. Die publieke familiariteit kan tot stand komen door elkaar herhaaldelijk tegen te komen. Voorwaarde is dan wel dat de publieke ruimte daarop afgestemd is.

- Talja Blokland omschrijft de publieke familiariteit in: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO), *Niet langer met de ruggen naar elkaar. Een advies over verbinden*, Advies 37, Den Haag, 2005, 61-62.

Bemiddeling uitbouwen

Een ernstige bemiddeling opzetten vraagt een investering in tijd, mensen en geld. En een inbedding in het GAS-systeem die ervoor zorgt dat je trouw kunt blijven aan de principes van bemiddeling: vertrouwelijkheid, neutraliteit en vrijwilligheid.

Verder onderzoeken

Er heerst constant verwarring tussen onveiligheid en 'het gevoel van onveiligheid'. Het buikgevoel lijkt de bovenhand te halen. Zo is er geen of nauwelijks onderzoek over de feiten en gedragingen die politiereglementen omschrijven als overlast, over goede praktijken om overlastfenomenen aan te pakken in buurten, over de ervaringen van burgers en de beleving van jongeren die in het GAS-circuit terechtkwamen, de kwaliteit van de rechtswaarborgen in het GAS-systeem en de controle op het gebruik van GAS. Vooraleer dat systeem verder uit te bouwen, lijkt het aangewezen eerst die aspecten te onderzoeken.